

Samen werken aan een Schoner Nederland

IMPULSPROGRAMMA ZWERFAFVAL

Handhaven in de praktijk, natuur- en recreatiegebieden

Voor een effectieve aanpak van zwerfafval in natuur- en recreatiegebieden dient met een aantal aspecten rekening te worden gehouden. Zo zijn vaak de gemeente en beherende instantie samen verantwoordelijk voor het gebied en is een goede samenwerking essentieel om het terrein schoon te maken en te houden. Bezoekers zijn vaak niet betrokken of bekend met het gebied. Ook gebruiken bezoekers natuur- en recreatiegebieden niet meer alleen voor de natuurwaarde maar ook voor het uitgaan/stappen. Dit vertaalt zich in toenemend consumptiegedrag in die gebieden zelf, bijvoorbeeld in de vorm van drankgebruik of barbecues. Als er veel bezoekers zijn en de recreatiedruk hoog is, dan kan dit in korte tijd leiden tot grote hoeveelheden zwerfafval. Terwijl zwerfafval juist in de natuur- en recreatiegebieden als storend wordt ervaren.

Doelgroep

De handhaving is specifiek gericht op het gedrag van mensen die buiten recreëren: wandelaars, joggers, mountainbikers, strandbezoekers, et cetera. Er kan hierbij onderscheid gemaakt worden in lokaal recreëren (op één plek) en mobiel/actief recreëren.

Doelgroep:

- buitenrecreanten
 - lokale recreanten
 - actieve recreanten
- uitgaanspubliek

Lokaal recreëren.

De reële pakkans is bij het recreëren op één plek vele malen groter dan bij het actief recreëren. Bij lokaal recreëren kan daarom eenvoudiger worden ingezet op maatregelen en instrumenten die het aantrekkelijker/gemakkelijker maken het afval weg te gooien en tegelijk op instrumenten die de pakkans vergroten. Toezicht houden kan bij lokaal recreëren relatief efficiënt worden uitgevoerd. Dit kan door de gemeente zelf plaatsvinden maar hiervoor kan ook samenwerking worden gezocht met partners zodat ook parkbeheerders en strandwachten mensen aanspreken op hun gedrag. In de gemeente Vlissingen hebben de strandwachten zelfs een handhavingsbevoegdheid. Hier gaat duidelijk een preventieve werking vanuit. Ook zijn er mogelijkheden de uitbaters te verplichten ervoor te zorgen dat het rondom hun inrichting schoon is/blijft. Zo nemen diverse strandgemeenten een artikel over het schoonhouden van het strand op in het huurcontract van een strandperceel.

Actief recreëren.

Bij actief recreëren is sprake van bezoekers die zich door een groter gebied verplaatsen zoals wandelaars, fietsers en mountainbikers. De pakkans gaat alleen omhoog door strategisch toezicht en handhaving. Denk hierbij aan de technieken die worden toegepast bij de aanpak van Snoeproutes. Houdt bijvoorbeeld een zichtbare communicatie- en handhavingsactie bij een veel gebruikte ingang van een recreatie- of natuurgebied (of start van een wandel of- fietsroute) in combinatie met repressieve handhaving (eventueel in burger) in het gebied zelf. Een ludieke actie is het uitdelen van afvalzakjes waarop de recreanten hun naam en telefoonnummer of adres kunnen zetten. Bij het deponeren, in speciaal voor de actie geplaatste afvalbakken bij de in-/uitgang van het gebied, doen de recreanten dan mee aan een loterij waarmee ze een leuke prijs kunnen winnen.

Bij natuur- en recreatiegebieden die geen eigendom zijn van de gemeente, zoals gebieden van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of waterschappen zal duidelijk moeten zijn wie waar verantwoordelijk voor is om vervolgens samen een strategie te bepalen om bijvoorbeeld de ingangen en parkeerplaatsen van de gebieden schoon te houden. In meer preventieve zin kan samenwerking worden gezocht met milieu- en natuurcentra die in of nabij de gebieden aanwezig zijn.

Pakkans

De pakkans bij het actief recreëren is zeer gering. Het formuleren van een doelstelling waarbij de objectieve pakkans wordt vergroot, wordt daarom afgeraden.

Tijdstip bepaalt mede pakkans

In toenemende mate worden recreatiegebieden gebruikt voor het 'uitgaan' waarbij vaker en meer wordt geconsumeerd. Aan het eind van de dag gaat men vervolgens weer naar huis, het afval achterlatend. Het is dan zaak om op gezette tijden toezicht te houden. Zo liep men in het Amsterdamse Vondelpark tegen het probleem aan dat toezichthouders mensen zagen consumeren en barbecueën. Ze zijn pas op heterdaad te betrappen op het achterlaten van afval op het moment dat ze weggaan. Door juist hier aan het eind van de dag te gaan surveilleren, wordt de pakkans vergroot.

Tip:

Het op heterdaad betrappen op zwerfafval kan soms omzeild worden door op een creatieve manier ook op andere aspecten te handhaven. De gemeente Westland pakt soms overlast aan door middels de APV te handhaven op het gebied van alcoholgebruik. Dit is meer gericht op de overlast van jongeren dan op het zwerfafval maar het draagt wel bij aan een vermindering van zwerfafval in de vorm van glas en blik.

Wet- en regelgeving

Repressief handhaven op zwerfafval is mogelijk door het *opnemen van regels in de gemeentelijke afvalstoffenverordening*. Wie deze regels overtreedt, pleegt op grond van artikel 1a, onder 3° van de Wet op de economische delicten (Wed) een zogenaamd economisch delict. Op de site van de VNG (www.vng.nl) kunt u een model afvalstoffenverordening vinden. Hierin staat in artikel 16: 'Het is verboden buiten een daarvoor door het college bestemde plaats en buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer een afvalstof, stof of voorwerp op of in de bodem te brengen, te storten, te houden, achter te laten of anderszins te plaatsen op een wijze die aanleiding kan geven tot hinder of nadelige beïnvloeding van het milieu.' Dit artikel heeft primair een milieubeschermdende functie en beoogt de gemeenten een instrument te geven om illegale dumpingen, voor zover er geen hogere wet- of regelgeving van toepassing is, of het ontstaan van zwerfafval tegen te gaan.

Handhaving in en nabij recreatieterreinen op basis van het Activiteitenbesluit is waarschijnlijk niet haalbaar. Verkoop en handel op de openbare weg of op openbaar terrein wordt doorgaans niet als inrichting aangemerkt. Hierdoor is het activiteitenbesluit van toepassing, hoewel jurisprudentie hierover ontbreekt.

Tips:

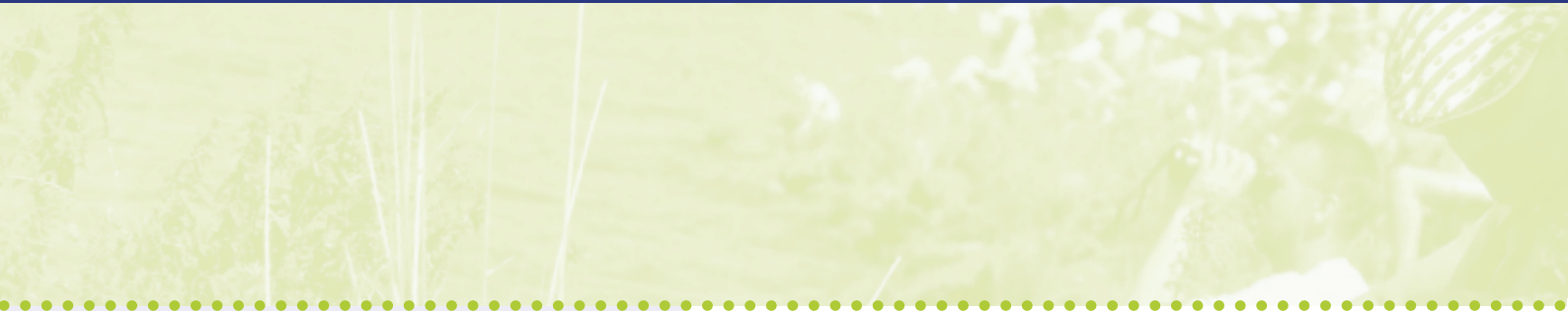
- Let op dat recreatieseizoenen (afhankelijk van een warmer voorjaar) eerder kunnen beginnen; zorg dat de plaatsing van de afvalbakken hierop is afgestemd.
- Onderzoek wat slimme momenten/tijdstippen zijn om toezicht te houden en probeer de organisatie daar op af te stemmen (roosters, wisseldiensten). Gebruik hiervoor bijvoorbeeld de Tafel van Elf om meer inzicht te krijgen in de doelgroep.

Slim gebruik wet- en regelgeving

Voor aanvullende mogelijkheden tot handhaving op de uitgesloten tijden kan de APV worden aangepast. VNG heeft hiervoor een model APV opgesteld. Deze biedt onder meer de mogelijkheid toezicht te houden op ondermeer mountainbikers: 'Het is verboden binnen voor publiek toegankelijke natuurgebieden, parken, plantsoenen of voor recreatief gebruik beschikbare terreinen te rijden of zich te bevinden met een motorvoertuig als bedoeld in artikel 1, onder z, Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990, een bromfiets als bedoeld in artikel 1, onder i, Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 of met een fiets of een paard.'

Op basis van wetsartikel 461 van het Wetboek van Strafrecht kennen we veel natuur- en recreatieterreinen beperkte toegang voor bezoekers.

> **Praktijkvoorbeelden**

Gemeente Amsterdam – lik op stuk

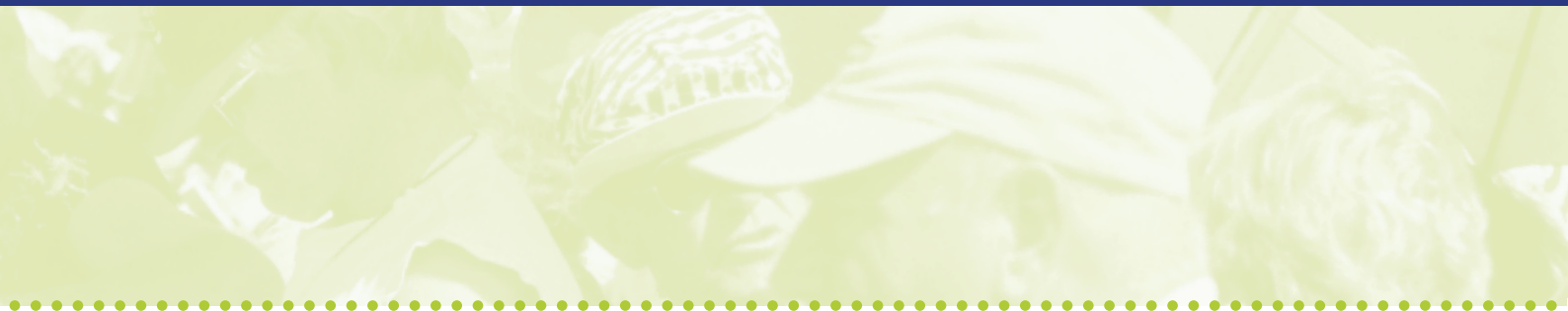
De gemeente Amsterdam heeft in 2008 direct na de landelijk opschoonweek een actie met lik-op-stuk beleid gevoerd. Er zijn circa 1400 mens-uren ingezet waarvan 825 in uniform en bijna 600 in burger. Er zijn 37 processen verbaal uitgeschreven waarvan 25 door de uniformen. In totaal zijn circa 230 mensen aangesproken. Dit betreft niet alleen het aanspreken op foutieve gedragingen maar ook 'het informerende praatje maken' alvorens een overtreding plaatsvindt.

Gemeente Sluis – Lenteprikkel. Samen het strand schoonmaken.

Gemeente Sluis is winnaar van de prijs Schoonste Strand 2008. De gemeente organiseert in samenwerking met lokale natuurorganisaties jaarlijks een zogenaamde Lenteprikkel. Dit is een initiatief van tien Vlaamse kustgemeenten die jaarlijks een actie organiseren waarbij inwoners en recreanten gezamenlijk handmatig het strand schoonmaken. Het doel is de deelnemers bewust te maken van zwerfafval op het strand. Aan het einde van de dag wordt in het kader van de bewustwording de hoeveelheid zwerfafval gewogen.

Gemeente Tynaarlo – samen handhaven met beheerders

De gemeente Tynaarlo wil de mogelijkheden onderzoeken die er zijn om samen met beheerders van natuurgebieden in te gaan zetten op handhaving. De focus ligt op de juridische mogelijkheden om samen te werken. Zo kunnen BOA medewerkers van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten de bevoegdheid krijgen om op hun terreinen te handhaven volgens de afvalstoffenverordening van de gemeente. De medewerkers van deze organisaties zijn veel buiten en kunnen ook de ogen en oren van de gemeente zijn en de gemeente tippen als ze zwerfafval zien.

Bronnen en aanvullende informatie

- Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Sluis.
- Schoon op Stap: het ontwikkelen van een aanpak voor zwerfafval in natuurgebieden en op recreatieterreinen, Verslag inventarisatie van ervaringen bij beheerders, 12 november 2008
- Website Impulsprogramma, www.SamenwerkenaaneenSchonerNederland.nl, verslag expertmeeting 25 juni 2008 te Veere.
- Handhaven in de praktijk, markten en evenementen, publicatie SenterNovem.
- Routeplanner handhaven op zwerfafval, publicatie SenterNovem.
- De Tafel van Elf, Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving, Ministerie van Justitie, 2006.

www.samenwerkenaaneenschonernederland.nl

Colofon

IMPULSPROGRAMMA ZWERFAFVAL

Dit is een uitgave van SenterNovem in het kader van het Impulsprogramma Zwerfafval. Onder het motto 'Samen werken aan een schoner Nederland' bundelden overheid en bedrijfsleven in 2007 de krachten om een stevige vuist te maken tegen het groeiende zwerfafvalprobleem. Het Impulsprogramma is een initiatief van VNO-NCW (ook namens MKB-Nederland), VNG en het Ministerie van VROM. Voor de uitvoering tekenden Stichting Nederland Schoon, SenterNovem en VNG.

Alle instrumenten vindt u op:

www.samenwerkenaaneenschonernederland.nl/gemeenten/kennisbank

Voor advies of hulp: [bel Helpdesk Afvalbeheer](mailto:afvalbeheer@senternovem.nl)

Wilt u advies of ondersteuning bij het voorkomen en bestrijden van zwerfafval in uw gemeente en/of over de subsidiemogelijkheden van uw zwerfafvalproject?

Neem dan contact op met Helpdesk Afvalbeheer van SenterNovem: Tel. (030) 214 79 79 (elke werkdag van 9.00 - 12.00 uur). Per mail zijn we de hele dag bereikbaar: afvalbeheer@senternovem.nl

Publicatienummer: 3UA0910, SenterNovem

